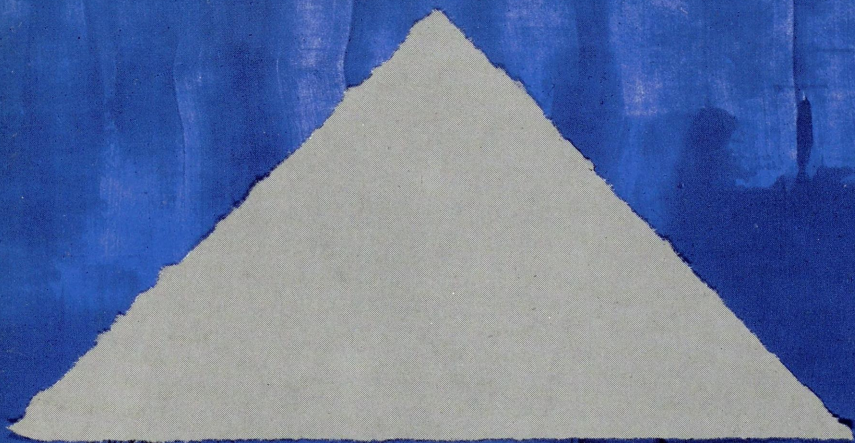

Fróndelag teater

74/75

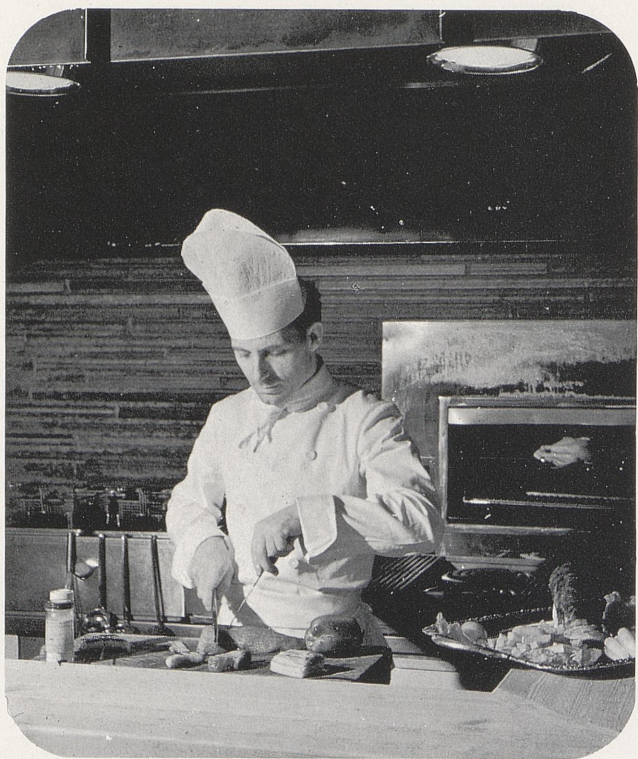

kristenrøkt under jökulen
av
halldór laxness

Björn Björnsson

LYST PÅ GOD MAT

Æatergrillen

PRINSEN HOTELL

kristenrøkt under jøkulen

av
halldór laxness

Skuespillet UA

(tittelen på dramatiseringen av romanen «Kristenrøkt under Jøkulen» hadde urpremiere ved de første Festspillene i Reykjavik i juni 1970. Teatrets ordinære premiere var om høsten, 12. september 1970. Teatersjef Sveinn Einarsson dramatiserte romanen i samråd med forfatteren og satte også stykket iscene. Dekoren var ved Steinthor Sigurdsson.

I programmet:

Velkomsthilsen til Snorre	side	2
Skalden fra Jökulland	»	4
Kart over island	»	10
Historien om saueblomster og honningbier	»	12
Vi snakker med instruktøren	»	19
Et utvalg av Islands scenedramatikk perioden 1964—74	»	20
Teaterloftet: Premiere 25. oktober	»	24
Neste premiere på Hovedscenen	»	25
Om Kristenrøkt	»	26
Andre teatres repertoar	»	30

Frøndelag teater

Adminstrasjonen:

Kjell Stormoen	teatersjef
Kjell Hagan	økonomisjef
Knut Jensen	produksjonsleder
Sølve Kern	konsulent
Ola Moum	teatersekretær
Tove Dahle	salgssekretær

Styre:

Willy Svarverud (formann)
Kaare J. Tapper
Ida Yttri
Svend Hokstad
Kristian Engan
Ragnhild Hiorthøy
Roald Ottesen

VELKOMSTHILSEN TIL SNORRE

Halldor Laxness

Sveinn Einarsson

Bjørn Bjørnsson

Island har vel alltid hatt en særegen og forlokkende klang i vår bevissthet. Island — vulkanøya langt vest i havet —, det var dit vi dro i vesterveg dengang vi var barske vikinger. Det var dit vi sendte våre tanker i enkelte historie- og geografitimer, og vi så det hele for oss: En mann sittende på en fjellknaus ut mot havet, med stiv austkuling og driv fra salte skumtopper i sitt mektige skjegg, intenst skrivende i en tykk bok. Snorres Kongesagaer sto det i gullskrift på dens perm. Det var fordi mannen simpelthen het Snorre. Alle menn på Island måtte da hete Snorre?

Vi lærte om vulkanen Hekla og varme kilder og isbreer, og fikk se bilder av islandshesten som spiste lava.

Vi fikk dessuten det bestemte inntrykk at på Island holdt våre gamle guder til — etter oppnådd pensjonsalder som vistnok var medfødt.

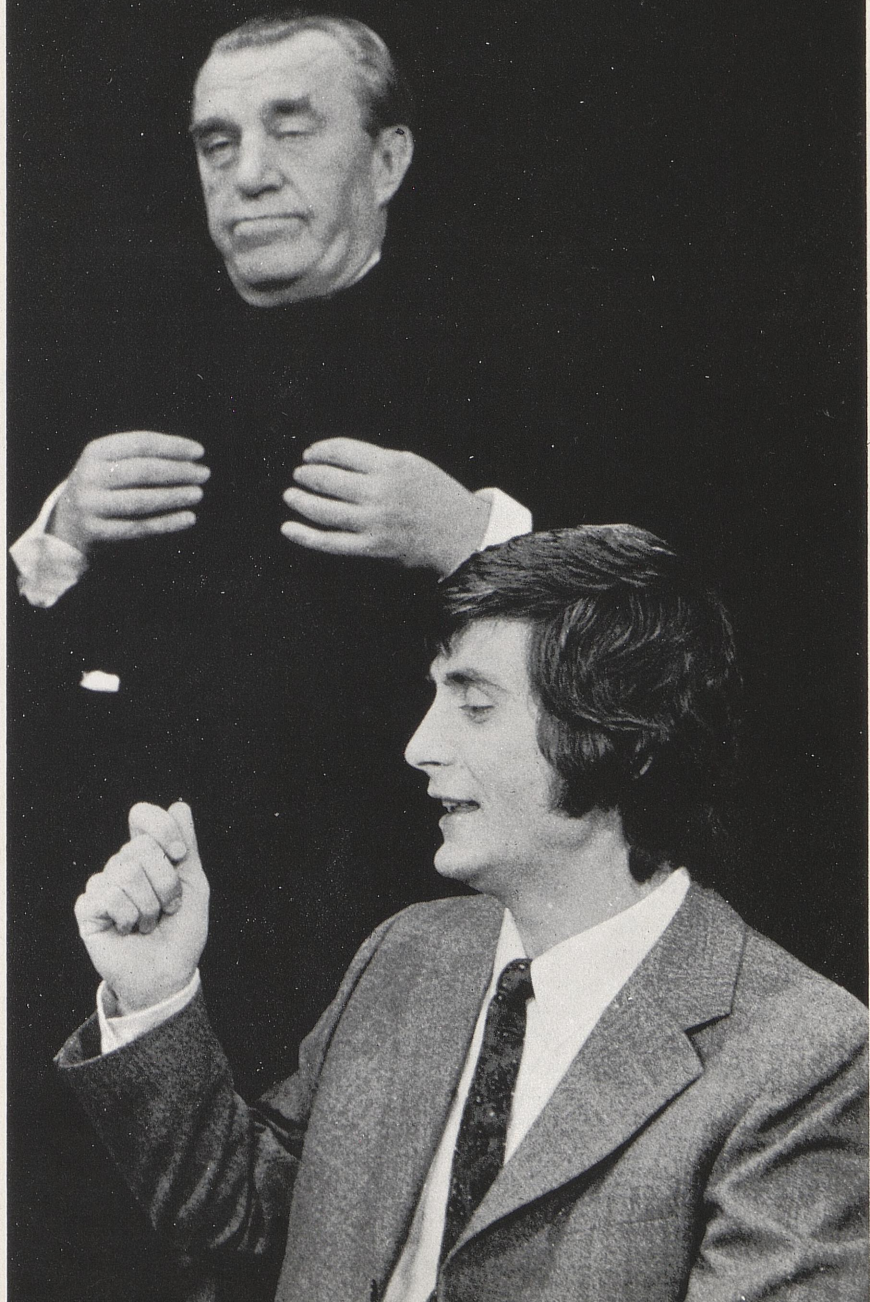
Om menneskene fikk vi vite at de fisket islands-sild og snakket gammelnorsk. Derimot fikk vi ikke vite om de spilte teater. Bortsett fra den gangen Åsa-Tor dro til Jotnene forkledt som kvinne. Men hva gjorde man ikke for å gjenvinne en bortkommet hammer? Man ble simpelthen skuespillerinne!

Vi hadde altså våre meget spesielle grunner for å be våre frender i vest om å komme i austerveg for å lage en teaterforestilling på vårt teater.

Vi har sett frem til dette møte med dagens islendinger. Velkommen Laxness, Einarsson og Bjørnsson!

— og ingen av dem heter Snorre?

SKALDEN FRA JØKULLAND

Det skrives mange bøker i de nordiske land nå om stunder. Flere enn noen gang, (og dermed, rimelig nok, flere dårlige enn noen gang). Det skal man ikke undres over. Folketallet også har i norden økt eksplosivt; og det er bare et sekund eller to sett under folkehistoriens synsvinkel siden 5 av de 6 nordiske nasjoner ble utfridd fra analfabetismens mørke. Nå kan alle lese. Selv om ytterst få gjør det, er likevel bokpublikum øket kolosalt i antall.

Dagens forfatter hører til et folk hvor analfabetismen har vært et ukjent begrep siden skriften ble tatt i bruk for omlag 900 år siden. Om alle ulikheter mellom det norske og det islandske folk skulle redes opp, og de er ikke få, måtte denne ulikhet settes først: vi kunne ikke lese. Og aldeles ikke skrive — i mange hundre år. Det er islendingene som er den europeiske unn-tagelsen i så måte, ikke vi.

Halldor Laxness kommer fra et — numerisk — ørlite folk, med Europas lengste og sterkeste sammenhengende litterære tradisjon, hvor godt skriftmål er mønster for godt talemål, altså et «språkideal» motsatt det offentlig autoriserte norske, med vår litterære tradisjonsfattigdom.

En så overveldende tradisjon som den islandske kan virke tyngende, hemmende. Det finnes eksempler nok på det. Intet synlig tegn tyder på at den har tynget Laxness. Han har gått sin egen selvstendighets diktervei — aldeles ikke en vei uten hindere. Han har brutt ettertrykkelig med tradisjonen — og er likevel en del av den.

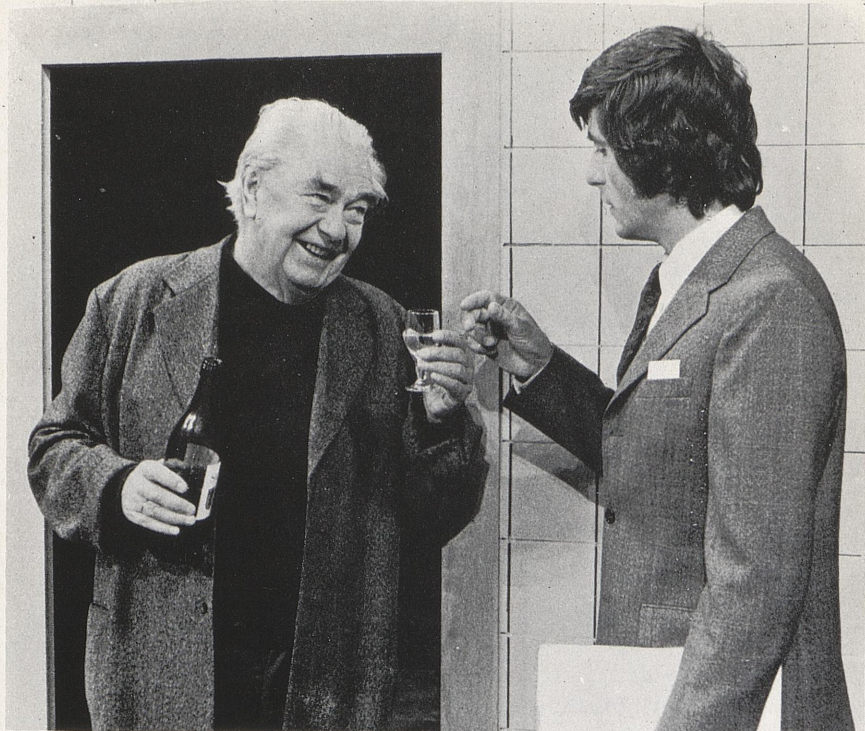
I den samlede nordiske nåtidslitteratur er Halldor Laxness' bøker av de relativt få jeg gidder (som en slags yrkesleser) å gå tilbake til, å gi meg i kast med gang etter gang. Jeg vet hva det kommer av: for

meg er han Nordens største nålevende forteller og stilist, en oppfatning (for meg en visshet) jeg ikke føler den ringeste trang til å pådytte andre. Han er ny fra bok til bok — og fremdeles full av overraskende skaperkraft. Man har forgjeves forsøkt å «bevise» eller i det minste «påpeke» det motsatte: at hans medrivende forfatterskap begynte nedkjøring i heller bratt unnarenn da han fikk Nobelprisen! (1955). (Nå er det nok ingenlunde ukjent at en nobelpris kan virke mot sin hensikt: den kan bidra til å hindre leserens tilnærmelse til forfatteren; det er en sånn halvveis vedtatt at en forfatter av nobelprisformat skal være vanskelig tilgjengelig.) Dypere sett er det vel i vårt tilfelle snarere en viss «gammelsosialistisk» irritasjon og skuffelse som gjør seg gjeldende — over det faktum at Laxness ikke viser noe tegn til å ville fortsette å skrive sine 30- og 40- årsbøker. Det var visst noe slikt man så smått hadde ventet — og litteraturhistorien vrimler av eksempler på at slikt skjer. Halldor Laxness må aldeles fritas for enhver beskyldning om gjen-tagelse. Man hadde ventet at han skulle gjøre det. Og så glemmes lett i farten aldeles at Laxness meget sjelden har gjort hva man ventet av ham. Bortsett fra dette å overraske verden med stadig nye bøker, med nye innfallsvinkler, nytt innhold, nye personer, ny stil. Bøker som ikke lar seg tolke entydig ut fra noen enkelt en-gang-for-alle-vedtatt formel. Dét lar seg heller ikke gjøre med livet, enda om vi aldri kan la være å gjøre våre misslykkede forsøk. Det er om mulig enda vanskeligere enn å *spå*, hvilket jeg herved freidig gjør: fremtidige Laxness-forskere, og de er ikke så svært fremtidige, kommer til å nekte å sette noe «skille» i Laxness' forfatterskap mellom «før og etter Nobelprisen»; de kommer til å oppdage at bøkene før 1955 er like innbyrdes forskjellige som de er etter det magiske årstall — og hva mere er: de kommer til å oppdage at det finnes like store dikteriske verdier i hans senere bøker; og de kommer til å stadfeste hva hans publikum forøvrig forlengst har funnet ut ganske av seg selv, at stilistisk når han et nytt høydepunkt for hver ny bok.

Så er han da også bare 72 år. For 55 år siden gav han ut sin første bok. Samtidig la han ut på sin første rasende rundreise i Europa, både bokstavelig talt og i europeisk

*Tumi Jonsen: Kristian Hefte
Ombi: Arne Reitan*

åndsliv, fikk sin katolske dåp, – og stridde seg ut av katolismen. Et vitnemål fra den tid er den ideologiske stridsroman «Den store veveren fra Kashmir» (1925, ikke oversatt), et viktig tidsdokument fra samtidens krigsherjede Europa – og et stilistisk furioso og heksebrygg. Boken virket som en eksplosjon i islandsk litteratur. Neste eksplosjon: den tilsynelatende ego-sentrerte filosoferende skalden midt oppe i tilsynelatende triviell islandsk hverdag med en refsende essay-samling: «Folkets bok» (1929, ikke oversatt), hvor han opptrer som nådeløs folkeoppdrager på sosialistisk grunnlag. Denne sjokkboken til offentlig forargelse innledet den lang rekken av dags- og tidsaktuelle artikkel- og essaysamlinger hvor han legger inn hele sitt brennende

sosiale engasjement.

I en tid da fascismen slo rot i de gapende krigsruiner på kontinentet, ble Laxness snart å finne på ytre venstre fløy idet sosialismen var den bevegelse — og den eneste — som forsøkte å by fascismen bevisst og organisert motstand. Gud fikk vike for mennesket. Ikke for «meg», men for «deg». «Folkets bok» ble til i California. Fra USA kom han tilbake som en slagkraftig refser av uvanlig format.

Nå sto han fram som den store forteller og menneskeskildrer vi kjenner (i oversettelse): Idédebatten fra «Veveren» fikk vike for mennesket selv. Fram steg nå en rekke udødelige skikkelser i islandsk og europeisk diktning: den fattige stridende fiskerjenta Salka Valka (1931–32), den håpløst kjempende stivnakken av en nyrydningsmåbonde, Bjartur i «Frie menn» (1934–35), bevisst skapt som en motpol til Isak i «Markens Grøde», og 4-bindsverket om den svake mann med den ukuelige ånd, almuedikteren Olafur Karason (1937–40, norske titler: «Verdens lys» og «Himmelens skjønnhet»).

Med disse verk og disse målmenn tilsynelatende så ynkvverdige, rar Laxness skapt storfelte statuer, ikke bare av sitt folk, men av den kjempende menneskehet. Og han fortsetter med sin dybdeboring i ukuelighetens ofte ubevisste ånd med sin nasjon a-heroiske nasjonalepos, «Islands klokke» (1943–46, fra den svarteste epoke i landets historie, med snøretjuven Jon Hreggvidsson, Den lyse møy og Islands gamle håndskrift som «hovedpersoner». Overraskelsen var ikke liten da han plutselig var å finne til de grader i nåtiden med sin etsende Reykjavik-roman «Atomstasjonen» (1948, norsk tittel: «Land til salgs»), ytre sett kanskje et «inlegg» om basepolitikken, men først og fremst et bilde på sprengningen av tradisjonelle begrep og verdier, hvor den «enkle» jeg-personen gla fra Nordlandet er satt opp mot den sympatiske, trett skeptiske vitenskapsmann og politiker Bui Arlands og hele det politiske hurlumhei i det basepolitiske brennpunkt Smoky Bay.

Etter denne sjokkerte dykking ned i dagens heksegryte foretar Laxness en større dykking, ned i historien, 1000 år ned i nesten, og fisker opp fostbrødrene Tormod Kolbrunarskald og supergarpen Torgeir

Håvarsson, samt en ikke ukjent norsk samtidig: Olav Digre Haraldsson, senere kalt den hellige: et epos om krig og fred, om livsfornektende «ideal», heltedyrking, skaldskap og død. Grotesk morsom, dypt tragisk: «Gerpla», sagaen om garpene (1952, norsk tittel «Kjempeliv i nord»). De verk som er nevnt, kommer til å bli stående som bautaer i det 20. hundreårs litterære landskap her nord.

De verk som siden har fulgt, har krav på like stor interesse, også fordi Laxness for hver og én ny bok befester sitt ry som stilistisk trollmann og en overlegen humorist, hvilket i hans tilfelle er to sider av samme sak. Den overdådig vittige fortellekunst kommer for alvor til sin rett med «Brekukotsannal» (Liv og lagnad i Brekkukot (1957), kjent også fra fjernsynsfilmatiseringen, «Det gjenfunne paradiset» (1960) om hesteelskeren og mormonbonden, «Kristenrøkt under Jøkulen» (1968), «Innenbygdskrønike» (1970) og «Guds gode gaver» (1972).

Ingen genre er ham fremmed. Dramatikeren Halldor Laxness blir presentert annetsteds. Det er grunn til å tro at en del av de arbeider han har skrevet særskilt for scenen, kommer til å bli kraftig oppvurdert i tiden fremover, også i utlandet, kanskje særlig «Duebanketten», som Århus Teater gjestet med på Den National Scene for en tid siden.

En rekke av hans romaner er blitt dramatisert og fremført, de fleste med formidabel suksess. Ikke engang «Islands klokke» kunne måle seg med KRISTENRØKT UNDER JØKULEN.

Det er karakteristisk for flere av hans senere romaner, og da særlig «Kristenrøkt —», at de for en stor del består av replikker; de er skåret inn til beinet. Her er intet overflødig, bare det vesentligste får stå, selve grunnlaget for lesernes og tilskuernes meddiktning.

Forfatteren opptre aldri som den allvitende, den skildrende og resonnerende, den privilegerte som kan kikke sine personer i hjerneboksen og hjerterøttene og meddele oss uinnviede hva de monne tenke, tro, føle.

Han forteller eksakt hva han selv kunne ha sett og hørt som vitne: hva de gjorde, hva de sa. Og snaut nok det. Så er han da heller ikke et hvilket-som-helst vitne.

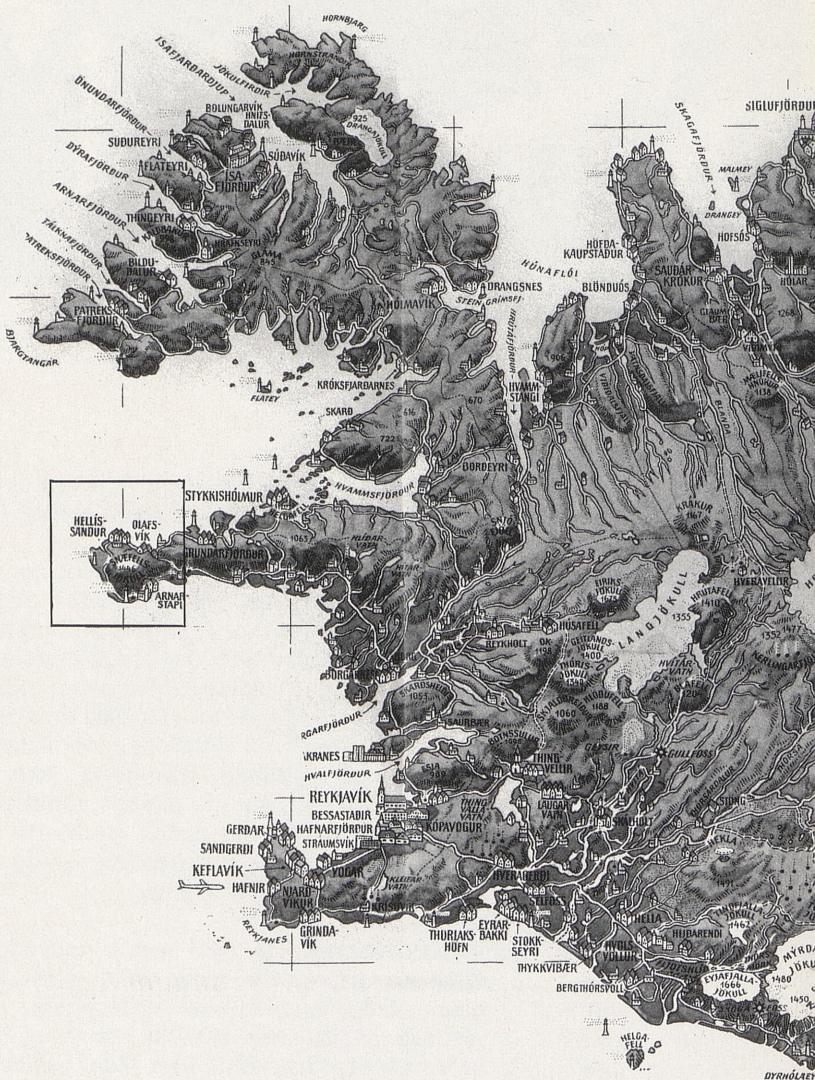
Halldor Kiljan Laxness fotografert sammen med oversetteren Ivar Eskeland som har valgt bokmål denne gang.

Bl.a. derfor er mange av hans epos så spillbare, selv om de ikke har sin styrke i ytre dramatisk spenning.

I 50 år har Halldor Laxness, islending og utpreget kosmopolitt, holdt stillingen uanstrengt som Islands mest omstridde forfatter — men også som den uomstridt største forteller siden gullalderdiktningens stort sett anonyme kolleger for 700–800 år siden. Han er en av de få nålevende nordiske forfattere som påkaller beundring, ikke «bare» fordi han er en briljant forfatter, men fordi han *kan* sitt metier fra hjerte og hjerne til de ytterste fingerspisser — og aldri slapper av på sine krav til seg selv.

Han har bevist hva som synes nødvendig å bevise gang etter gang, ikke minst i disse våre skandinaviske verdensriker, at verdens sentrum er akkurat der hvor det befinner seg en skald som kan påvise det for oss, f.eks. hos en fattig fiskerjente i et islandsk fiskevær, en ukuelig småbonde i en forblåst avdal, i en almuedikters uslokkelig glødende kunstnerhjerne — eller hos primus-prest på Snæfellsnes. Den samme dikterhimmel hvelver seg over dem alle.

ISLAND

Historien om saueblomster og honningbier

Når en romanforfatter har fått en sikker plass i sine leseres bevissthet – det måtte være på et nasjonalt eller internasjonalt plan – oppstår lett fristelsen til å overføre denne dikterverden til scenen eller filmens språk. Fenomenet er allment kjent og vanlig – la oss bare minne om et utmerket eksempel her fra Trøndelag – Falkberget. Dette kan være både på godt og ondt, men iblandt lykkes det å anskueliggjøre romanenes idemessige innhold scenisk slik at fremføringen gir den gamle leserkretsen gjenkjennelsens glede – og samtidig kan man vinne et nytt publikum.

Når en nu for første gang skal presentere Halldor Laxness med et av hans verk på en norsk scene – han har i det hele skrevet fem skuespill og fire av romanene hans er blitt dramatiserte, en roman og en novelle foreligger i fjernsynsversjon, – dessuten er «SALKA VALKA» filmatisert, baserer dette valget seg på den sentrale stillingen Kristenrøkt på mange måter inntar i Laxness' nyere verker. Etter de store romanene på tretti – førtitallet er dette verket kanskje det fremste vidnesbyrdet om Laxness' tankeutvikling. Det blir en slags «summing up» – en konfrontasjon av livsanskuelser der Dr. Syngmanns teknokratiske fremtidstro – som naturligvis ikke nøyer seg med denne jord som operasjonsbasis – støter sammen med pastor Jon Primus' taoistiske godkjennelse av naturlovene – det må være i form av vann som renner eller et får som finner lammet sitt; eller skal vi kalle hans hesteskoing og låsreparasjoner for pragmatisk sosialisme? Det er bare det, at når dødsangsten sniker seg på Dr. Syngmann, da fornemmer denne skapelsesverk-administrator, at det oppnådde i livet er intetsigende medmindre det er evig. Det er også så, at de to har en del uoppgjort på grunn av en sauegjeterjente: Vil du gå i forbønn for meg Jon?

Men den unge teologen som sendes ut fra Reykjavik for å søke den objektive sannhet, får heller ikke her sitt endelige svar. Det blir ikke doktorens epagogiske oppvekkelsesforsøk som får livet til å gå videre, mens pastor Jon begir seg hastig avsted for å reparere hurtigfryserier, når livet banker på i den

*Ombi: Arne Reitan
Langvetningen: Tor Hjort Jenssen*

vidtomtalte sauegjeterjentas skikkelse. Nu blir det den unge mannens tur til å møte denne kvinnen, mor og skjøge, sagakvinne og kosmopolitt, Ibsens skjebnekvinn og Goeths «ewig weibliche», som det heter et sted. Det viser seg at isen smelter bort fra fisken og vannet tar til å flomme, rapporten slår inn i ham. «Vil De ikke heller forsøke å ta del i menneskenes dumhet, godguten min?» sier denne kvinnen. Men det må være helhjertet og du må elske din neste. Man må ha forbindelse. Og Ombi forstår, at man kan ikke stå som en tilskuer til verden – som en objektiv iakttaget, man må delta og påta seg sitt ansvar. På en måte er dette igrunnen et episk «lehrstück», for å bruke den Brechtske terminologien. At det samtidig er en humoristisk fabel vil ikke overraske Laxnesskjennere. På sin inspeksjonsreise møter Ombi en lang rekke fantastiske skikkelser, fra Knalltora oppe fra fjellet, hvis eneste forbindelse var møte med trollværen, til f.eks. Langevetningen som har det med for store hester til selveste Jon Primus som sammenligner seg selv med en hund og en hest. Det er lett å fastslå, at disse og andre av de

personene vi møter har sine umiskjennelige realistiske islandske særdrag. Fabelen blir som en mangefarget billedvev, der det stadig dukker opp temaer som tilslutt samles i en enhet. Meninger og livsform trer frem i poetiske bilder – om det så er en 40 pounds laks eller en vommostor stakkarslig kalv med renneskitt – og poetiske bilder blir til livsform og mening.

Stykket begynner der romanen slutter. Ua er forsvunnet og Ombi opplever i et øyeblikk hele sin reise på nytt og forstår at kjærlighet til et individ ikke er det vesentlige, men at det er et spørsmål om livsholdning. Og i gleden over denne oppdagelsen roper han enda en gang ut Ua's navn, mens naturen i en måkes skikkelse svarer med en ironisk latter: en påminnelse om at i teorien er livet enklere enn det er i virkeligheten.

«Når en løvetann lokker på bien for å gi den honning og bien bærer seden med seg fra blomsten og står den på et fjernt sted, – det kaller jeg stor forbindelse», sier pastor Jon et sted. Det er altså spørsmål om forbindelse, som får deg til å ta standpunkt og som redder deg fra rapporten. Du må delta. Men det må skje med kjærlighet.

Sveinn Einarsson.

1. scene *Hvem er jeg?*
Vi opplever den unge teologen Ombi (ombudsmann for biskopen) ensom i regn og blåst. Kvinnen i «imperialen» er forsvunnet. Han begynner å spørre seg selv hvordan det hele begynte og hvorfor han står her. Hvem var hun og hvem er han?
2. scene *En biskop vil sende ut en mann*
Det går rykter om at det står dårlig til med kristenrøkten i traktene under den berømte vulkan-breen Snæfellsjökul. En ung teolog som kan håndtere både lydband og steno-grafi sendes ut for å inspisere og for å avgi rapport.
3. scene *Knalltora og Trollværen*
En kalv tar imot vår unge helt. Senere en kvinne som meddeler av presten Jon Primus ikke er hjemme. Ombi bestemmer seg for å vente og belønnes av kvinnen med en overveldende mengde kaker ved midnattstid. Tilslutt beretter kvinnen om sine merkelige opplevelser i sitt 60-årige liv.
6. scene *Sognerådsformannen til forhør*
I påvente av at selve presten skal vende hjem tar Ombi sognerådsformannen Tumi Johnsen i forhør. Han treffer også dennes hustru og stedatter, enken Fina Johnsen fra Hafnarfjorðar. De svar han får på sine spørsmål gir ikke videre klarhet. Derimot berettes en historie om en utenlandsk dame, Ursula eller Ursalei, som student etter å bli skipsjomfru.
5. scene *Sol skiner på jøkulen og døren til reparasjonsverkstedet for primuser står på gløtt. Her blir også skodd hester.*
Og nu treffer Ombi endelig denne sagnomsuste presten om hvem det går rykter at han hverken holder messe eller doper barn. Han treffer også bonden Helgi fra Langa-vattendalen som har interesse av å få åpnet den gjen-spikrede kirken fordi man skal hente et skrin oppe på breen. Et skrin som har ligget i isen i tre år og som nå skal åpnes. Pastor Jon Primus opplyser at han mener at liljene på marken er av større interesse enn den gjenspikrede kirken og dessuten så står jo Jøkulen åpen. Forhøret munner ut i et kaffegjestebud og spising av pottbrød.
4. scene *Syntfaringen av sognekirken under Jøkulen*
Ved en inspeksjon av kirken viser det seg at den er i en sørgelig tilstand. Dessuten så har man bygget en moderne bungalow tett inntil kirken. Primus opplyser at den tilhører en professor Dr. Godman Syngmann, som etter alt å dømme har stjålet pastor Primus' hustru og har tatt henne med seg til utlandet for år siden. Ombi får også anledning til å forhøre tolvtonnelskeren og dikteren Jodinus Alfberg, som påstår at han arbeider for den nevnte Dr. Syngmann, likeså tre hippier som kalles vinter-markens hyrder og som skal være tilstede ved åpningen

kristenrøkt under jøkulen

av
halldór laxness

o

Dramatisert av Sveinn Einarsson.

Oversatt fra islandsk av Ivar Eskeland.

Regi : Sveinn Einarsson
Scenografi : Bjørn Bjørnsson

Scenemester : Audun Solbu
Lysmester : Bjørn Høyem
Inspisent : Kjell Egseth
Frisør : Jenny Krogstad
Rekvisitør : Finn Almlie
Sufflør : Ma Rosnes Reitan

Norgespremiere

Trøndelag Teater 18. oktober 1974

Programredaksjon : Kjell Stormoen / Kjell Hagan / Sølve Kern /
Ola Moum / Tor-Alf Dahl.
Ansvarlig utgiver : Kjell Stormoen
Plakat og programomslag : Bjørn Bjørnsson
Fotos fra prøvene : Roar Øhlander
Rettigheter : Halldor Laxness / Sveinn Einarsson
Originalens tittel : «Kristnihald undir Jøkli»

De som er med:

Ombi	:	Arne Reitan
Biskopen	:	Egil Lorck
Knalltora	:	Eva Lunde
Tumi Jonsen	:	Kristian Hefte
Kona til Tumi Jonsen	:	Inger Worren
Fina Jonsen	:	Gerdi Schjelderup
Helgi (langvetningen)	:	Thor Hjorth-Jenssen
Pastor Jon Primus	:	Stig Egede Nissen
Jodinus Alfberg	:	John Yngvar Fearnley
Saknusse II	:	Bjørn Fougner
Epidemines	:	Erland Flingtorp
Strengespilleren	:	Even Stormoen
Dr. Godman Syngmann	:	Kjell Stormoen
James Smith	:	Finn Erlandsen
Ua	:	Urda Arneberg
Sangere	:	Sverre Oskar Nilssen Eilert Karelius Grav

EN PAUSE

Av Sveinn Einarssons regiarbeider nevner vi :

O. Bjørnsson	:	DANSLEIKOR
Schéhadé	:	REISEN
Sofokles	:	ANTIGONE
Ibsen	:	HEDDA GABLER (for scene og TV)
A. Jarry	:	UBU ROI (for scene og TV)
Gombrowitz	:	YVONNE
Laxness/Einarsson	:	KRISTENRØKT
Mrozek	:	TANGO
J. Jakobssen	:	SJØVEIEN TIL BAGDAD

Har dessuten arbeidet med Dario Fo, Strindberg, Heinesen, Tardieu, Yeats og en rekke islandske dramatiske arbeider.

det mystiske skrinet i hvilken det etter Alfbergs opplysninger skal befinne seg et kvinnelik.

7. scene *Rapport fra undersøkelser av kristenrøkt under Jökulen.*
Ombi forsøker å gjøre et resymé over kristenrøkten under Jökulen, pastor Jon's ekteskapelige status, bungalowen og likferden. Ombi anser sitt ærende for avsluttet, men Helgi fra Langavattensdalen får ham til å bli et døgn til, idet han gjør Ombi oppmerksom på at den store mesteren om hvilken Ombi forstår at det må være denne Dr. Syngmann, skal være kommet til stedet.

8. scene *Rekling-gildet*
Plutselig står Dr. Syngmann inne i den lille stuen hos Pastor Jon. De to fører en samtale som Ombi forstår må dreie seg om livsholdning og livshandlinger.

PAUSE

9. scene *Biskopens ombudsmann revet opp tidlig om morgenen.*
Det bankes med knyttnever på døren hans.
Istedet for likferd på Jökulen har det hendt uventede ting. Fina Jonsen kaller Ombi til hjelp.

10. scene *Nattevåking i kirken. Liktale.*
Pastor Jon blir tvunget til å åpne kirken for én gangs skyld å utføre en kirkelig handling.

11. scene *Oppvekkelse.*
Den planlagte åpningen av skrinet fra breen finner sted. Det viser seg å være en laks i hylsteret. Samtidig åpenbarer en kvinne seg som bryter seglet til bungalowen.

12. scene *Pike fra Nedretrøkot*
Den mystiske kvinnen tas i forhør. Vår helt får det stadig vanskeligere med å holde seg til den objektivitet rapporten krever.

13. scene *Reparasjon av hurtigfryserier.*
Pastor Jon Primus og Ombi har en siste filosofisk diskusjon om hvorvidt sjelen eller hurtigfryseriet er nærmere Gud.

14. scene *Den hellige Jon av Korset.*
Ombis andre møte med kvinnen Ua. Det viser seg at religiøs diktning kan ha erotisk glød. Dessuten er isen smeltet av den berømte laksen.

15. scene *Her er jeg hjemme.*
Ombi forstår at om vi skal være hjemme på denne jord, så må vi kvitte oss med rapporten, kvitte oss med tilskuerholdningen, og selv være med på spillet.
En måke tar til å le: naturen vet at dette kanskje ikke er fullt så enkelt som vi gjerne vil ha det til.

Vi snakker med instruktøren.

Som ved flere anledninger tidligere har TT vært heldig nok til å trekke regikrefter fra ett av våre naboland, denne gang vestfra, Island. Vi håper dermed på et bredere teatermessig samarbeid med det minste av våre nordiske naboland, et samarbeid som vi håper kan gå begge veier.

Men – dennegang Svein Einarsson.

TT – Noen ord om din plass innen Islandske teaterliv.

SE – Jeg er for tiden sjef ved Nasjonalteatret (Pjodleikhusid) og har vært det de siste 2 årene. Ut over de administrative plikter arbeider jeg som instruktør.

TT – Hvilke oppgaver må Nasjonalteatret ivareta?

SE – Vi spiller repertoarteater og har ca. 15 produksjoner på sesongplanen. Vi skal i dette opplegget også ha plass for opera- og ballett-oppsetninger, teatret har eget ballet og operakor, og vi samarbeider med Symfoni-orkesteret i disse tilfellene.

TT – Du sitter med et stort ansvar.

SE – Man får gjøre det beste ut av situasjonen.

TT – Hvordan startet din teaterkarriere?

SE – Det var meningen å studere for en akademisk karriere innen litteratur- og teatervitenskap. Slik ble det også da jeg til slutt fikk min licentiatgrad i teatervitenskap. I mellomtiden hadde jeg reist en god del. Opphold og studier i Sverige førte bl.a. til regi-assistentvirksomhet ved Riksteatern. Jeg hadde også i denne tiden vært noen år tilbake på Island og arbeidet med radio, og ble etterhvert produsent for det mediet.

Kort etter at jeg avsluttet studier i Stockholm fikk jeg i 1963 tilbud om å bli sjef ved Leikfélag Reykjavíkur (Reykjavíks teaterselskap, hovedstadens annet faste teater). Som sjef satt jeg der i 9 år før jeg så gikk over til Nasjonalteatret.

TT – Forskjellen mellom de to teatrene?

SE – Ja, rent formelt startet Leikfélag som et amatørteater og har helt siden starten i 1897 vært basert på en demo-

Et utvalg av Islands scenedramatikk perioden 1964—74

Det skal understrekes at dette på langt nær er en fullstendig fortegnelse over den nydramatiske produksjon Island har frembragt i løpet av de siste 10 år. Her har vi bare funnet plass for et nogenlunde representativt utvalg dramatikere og titler.

- Arnadottir, Nina Björk:** FOTTRINN (Fotatak)
En parabel fra hverdagslivet om en paralyisert kvinne.
Leikfélag 1972.
- ASYLET (Hælid)
En poetisk enakter om en gruppe mennesker på en institusjon.
Leikfélag 1974.
- Arnason, Jonas:** JERNHODET (Jarnhausum)
En komisk musical.
Nasjonalteatret 194.
- HERRENS HERLIGE BLIKKSTILLE
(Drottins dyrdar koppalogn)
En satirisk enakter.
Leikfélag 1967.
- KRAFT OG LIV (Tap og fjör)
En komisk enakter
Leikfélag 1968.
- DERE HUSKER MANNEN JØRGEN
(Did munid hann Jørund)
En musical om den danske eventyrer Jørgen Jørgensen.
Leikfélag 1968.
- Björnsson, Oddur:** EMBRYONISK LIV (Jodlif)
En enakter om to tvillinger før fødselen.
Nasjonalteatret 1965.
- HORKORALEN (Hornakorallinn)
En musical om trollmannen Loft.
Nasjonalteatret 1967.
- BALL (Dansleikur)
En musical om maktens korrumperende innflytelse.
Nasjonalteatret 1969.
- AMALIA
En semitragisk enakter om en middelaldrende kvinne.
Grima (Eksperimentell Teatergruppe) 1964.

Einarsson, Pétur / POPSPILLET OLI (Popleikurinn Oli)
Baldersson, Stefan: Et islandsk sidestykke til «Hair».
Leikfélag 1970.

Engelberts, Birgir: LUFTBOBLER (Luftbolor)
En komisk satirisk enakter.
Nasjonalteatret 1968.
HVERDAGSDRØM (Hverdagsdraumur)
En enakter.
Nasjonalteatret 1972.

NEDERLAG (Osigur)
En symbolsk enakter.
Nasjonalteatret 1973.

Johannessen, Matthias: GAMLE JON (Jon gamli)
En realistisk enakter om en spritsmug-
handlers liv.
Nasjonalteatret 1967.

Halldorsson, Er/ingur E.: REGNEMASKINEN (Reiknivélin)
En allegorisk enakter om sosiale og nasjonale
anliggender på Island i forhold til Keflavik-
basen.
Grima 1964.

Jakobsdottir, Svava: HVA ER DET I BLYHYLSTERET?
(Hvad er i blyholknem?)
En dokumentarfremstilling av kvinnens vilkår
i det moderne samfunn.
(Blyhylster: Det som tradisjonelt legges ned
i en bygnings grunnsten).
Grima 1970

Jakobsson, Jökull: KLOKKESTRENGER (Klukkustrengir)
En komedie.
Nasjonalteatret 1973.

SJØRUTEN TIL BAGDAD (Sjøleidin til Bagdad)
En romantisk-impresjonistisk fremstilling av en
fattig families hverdagsproblemer.
Leikfélag 1965.
(Debutarbeid til Sveinn Einarsson).

SOMMEREN -37 (Sumarid '37)
Et nostalgisk drama om en gammel velhavende
mann og hans degenererte slekt.
Leikfélag 1968.

DOMINO
Et flertydig drama om tiden, endringen, illu-
sjonen og virkeligheten.
Leikfélag 1972.

TALGLYS (Kertalog)
Et prisbelønt drama om to unge mennesker
som treffes på et sinnsykehus og kjærlighets-
forholdet deres.
Leikfélag 1973.

Jonsson, Magnus: JEG ER MIN BESTEFAR (Eg er afi minn)
En satirisk-komisk fremstilling av en ung manns
kamp med en forrykt verden.
Grima 1969.

Steinsson, Gudmundur: FOSTERJORD (Fosturmold)
Om hvordan islandske ansatte på Keflavik må
oppføre seg på basen.
Grima 1965.

Det bør også tilføyes at de fleste dramatikerne produserer for radio og TV. Av dramatikere som har spesialisert seg for radio vil vi nevne: Geir Kristiansson og Bjarne Benediktsson.

Forøvrig henviser vi til en fullstendigere liste over dramatisk produksjon i Island til tidsskriftet HORISONT (Organ för Svanska Österbottens Literaturförening). Nr. 2. Årg. 21. 1974.

På plakaten står BRØDRENE ØSTERMANN'S HUSKORS av svensken Oscar Wennersten, et stykke som ble til en gang mellom 1915–20.

Denne gang har vi altså forlatt tanken om at Loftets intime scene skal reserveres for moderne og ukonvensjonell dramatikk, men ideen om at det skal gis plass for eksperimenter holder vi fast på. ØSTERMANN er en av de mest solide folkekomedier som har flytt over noen nordisk scene, og vi anser det for et eksperiment i seg selv å ta et så titteskap-preget stykke dramatikk og spille det fram ved hjelp av det utrolig intime forholdet mellom scene og sal som Loftet baserer seg på. Riktignok vet vi fra Komedia-teatret i Bergen at publikum omtrent hvilte albuene på scenekanten, men den gamle formen, der «kunstneren» sto på et høyere plan enn publikum, den var intakt. Når De nå møter ØSTERMANN i 1974-versjonen blir det faktisk omvendt. Ikke engang et forteppe spanderer vi på oss.

Det blir første gang på mange år at TT gir seg i kast med en folkekomedie av det gamle kaliber. Stykket er nok velkjent for de eldre av våre teatervenner, men for de yngre gruppene mener vi å gi et nytt tilbud. Vi håper således at både gammel og ung denne gangen kan møtes på Teaterloftet.

Dette er en komedie i sin enkleste form, ofte også kalt fjelebeds-komedie, med frodige skikkelser og en likefram og ukomplisert intrige. Folkekomedien er en teaterform både om og for folket. Velkommen til BRØDRENE ØSTERMANN'S HUSKORS!

(Bill. mrk.: Brødrene som alle kan nå!)

Med i forestillingen er: Trond Lie, Leif Jacobsen, Svein Wickstrøm, Gørli Mathisen, Harald Brenna, Hege Rodhe, Ragnhild Hiorthøy, Halvard Lydvo, Ragnhild Sølvberg og Erik Lie. Regien er ved Ola Moum og scenografi ved Kjell Stormoen.

Neste premiere på Hovedscenen:

I vår tid er der vel kanskje ikke meget tid tilovers for eventyret. Eventyr – hva er det? En reise til Mallorca? En tilfeldig opplevelse med det annet kjønn? En skrøne eller en blank løgn? For oss voksne har vel vår effektive verden kanskje redusert eventyret til noe mindre vesentlig. Slagord som samfundsbevisst – dagsaktuelt – politisk overbevisning – gir ikke rom for eventyr. – Eventyr er gammeldags romantisk vrøvl – jeg er til og med blitt fortalt at eventyrene er reaksjonære fordi de handler om konger og prinsesser. Det er bare det at eventyrene slett ikke handler om fattige og rike. Det er ikke «prinsessen og «halve kongeriket» det dreier seg om. Kampen mellom det gode og det onde er eventyrenes grunntema. Og de blir fortalt i det billedsprog som var lettest forståelig. Der er idag ingenting i veien for å fortelle eventyret om f. eks. «Fiskeren og statsråden», «De tre læreguttene som gikk til statsministeren for å bli fete» o.s.v. Men det appellerer til vår virkelighet – ikke til vår fantasi.

Eventyrene er vel en av de siste skanser vi har igjen for å bevare våre barns evne til å leve seg inn i en diktet virkelighet –. Hva er årsaken til at eventyrene har gått jorden rundt – (i en tid da kommunikasjonene var ytterst vanskelige) og ble et felleseie tilpasset forholdene i de forskjellige land?

Forklaringen ligger kanskje nettopp i at eventyrene aldri har vært forankret i en reell virkelighet – men i en almenmenneskelig verdi: Fantasien. Under østens sol og fargespill fødtes Aladdin – i norske folkeeventyr heter han Askeladden. Og i luften svever gullslottet.

Aladdin
Kostymetegning av Alistair Powell.

FRA OLAV TRYGGVASSONS SAGA

Da kong Olav Tryggvassons hadde vært konge i Norge i to år, var det en saksisk prest hos ham som het Tangbrand. Han var en fæl villstyring og slåsskjempe, men ellers vellært og en kjekk kar; men han var så ustyring at kongen vilde ikke ha ham hos sig, og derfor sendte han ham ut i det ærend at han skulde dra til Island og kristne landet. Han fikk et kjøpskib, og om reisen er det bare å si at han kom til Island i søndre Alptafjord i Austfjordene, og der var han hos Hall på Sida vinteren som fulgte. Tangbrand prekte kristendom på Island, og Hall og hele hans husstand og mange andre høvdinge lot sig døpe på hans ord; men det var mange flere som talte mot ham. Torvald Veile og Vetrilide skald laget nid-verst om Tangbrand, og han drepte begge to. Tangbrand var to år på Island, og drepte tre menn før han drog bort.

FRA OLAV DEN HELLIGES SAGA

Kong Olav var en god kristen, sindig, få-mælt, gavmild, men glad i penger. Sigvart skald var der hos kongen, som før sagt, og flere andre islendinger også. Kong Olav spurte dem nøye ut om hvordan kristendommen blev holdt på Island. Han syntes det vantet mye på at det var som det skulle være, for de fortalte at de holdt kristendommen slik at det var tillatt efter loven å ete hestekjøtt og sette ut barn, som andre hedninger, og enda flere ting var imot kristendommen. De fortalte også kongen om mange av de stormennene som var på Island dengang. Skafe Torodds-son var logsogemann i landet da. Kongen spurte menn som hadde best greie på det, om skikk og bruk hos folk rundt om i landene, mest spurte han om kristendommen, hvordan den blev holdt, både på Orkn-øiene, Hjärtland og Færøiene, og slik fikk han vite at det skortet mye på at det var som det skulde, mange steder. Han talte ofte om slike ting, eller om lov eller om lands rett.

kratisk organisasjon. F.eks. består ledelsen av 4 personer utover teater-sjefen, og allmannamøte er øverste instans. Nasjonalteatret har en hierarkisk form, og vi arbeider nå for at demokratiseringen av organisasjonen skal få innpass. Jeg føler meg av og til for eneveldig, det er en fare.

TT – Når debuterte du som instruktør?

SE – Etter at jeg kom til Leikfélag i 1963 gikk det to år før jeg hadde min første selvstendige oppgave. Jeg ble nærmest oppfordret til det av en dramatiker. Inntil da hadde jeg arbeidet som assistent. I løpet av min periode ved Leikfélag hadde jeg ialt 9 regioppgaver.

TT – Hva slags dramatikker arbeider du helst med?

SE – Islandske stykker selvfølgelig. Forøvrig er jeg mest opptatt av klassiske eller helt moderne stykker.

TT – Arbeider du helst for scene?

SE – Jeg ser det som et stort aktivum for arbeidsglede og utvikling å kunne bruke samtlige media. Jeg har gjort et førtittalls forestillinger for radio, dessuten deltatt aktivt i fjernsynsteater siden vi startet egenproduksjon i 1967. Jeg har også film på samvittigheten, Vidhomustadur (Anløpssted / Mellomstasjon). For meg er det å arbeide i bredden vesentlig uansett medium. Jeg har således stelt med alt fra høydramatikk til cabaret og revy og går gjerne løs på et barnestykke. Alt er like vesentlig og forlanger samme profesjonelle innstilling.

TT – Vi vet, bl.a. med tanke på din dramatisering av KRISTENRØKT at du er en pennefører mann.

SE – Jeg har iallfall syslet med dramatisk produksjon, så får andre avgjøre hvorvidt kvaliteten er tilstede.

TT – Viktige oppgaver for deg nå og i framtida?

SE – Å arbeide for en bedre organisasjon av Nasjonalteatret. Også kunstnerisk må vi utvikle oss. Jeg prøver å bygge opp en ny instruktørgarde og vi ønsker midler for å knytte til oss dramatikere på årsbasis. Dessuten har jeg i løpet av de siste årene vært svært opptatt

Andre teatres repertoar

NATIONAL THEATRET

HEDDA GABLER
av Henrik Ibsen. Regi: Arild Brinchmann.
THE SUNSHINE BOYS
av Neil Simon. Regi: Sverre Udnæs.
SLOTT OVER SLOTT
av Eugene O'Neill. Regi: Arild Brinchmann.

Amfiscenen:

ET DUKKEHJEM
av H. Ibsen. Regi: Edith Roger.
TO AKTER FOR FEM KVINNER
av Bjørg Vik. Regi: Kirsten Sørliie.
GJENGANGERE
av H. Ibsen. Regi: Pål Løkkeberg.

FARMEN
av David Storey. Regi: Stein Winge.
HVEM ER REDD FOR VIRGINIA WOOLF?
av Edvard Albee. Regi: Magne Blenes.

Det Norske Teatret

Hovudscenen:

KJÆM DU IKVELD
Regi: Barthold Halle.
MÅKEN
av A. Tsjekov. Regi: Tormod Skagestad.

Barneteater:

EQUUS
av Peter Shaffer. Regi: Bjørn Endreson.
OLE BRUMM
av A. A. Milne. Regi: Rolf Daleng.

Scene 2:

CIRKUS FEM
(gruppearbeid)
JUNGELENS HERRE
av Tor Åge Bringsværd. Urpremiere.
Regi: Svein Erik Brodal.
VAKTMESTER'N
av Harold Pinter. Regi: Jon Heggedal.
ANTIGONE
av Jean Anouilh. Regi: Gunnar Skar.

Ungdomsteatret:

JUBILEUMSREVIYEN 7½
av flere bidragsyttere. Regi: Toralv Maurstad.

DON JUAN
av Molière. Regi: Terje Mærli.

I FILLER OG STAS
av Eduardo og Scarpetta. Regi: Barthold Halle.

Barneteater:

HURRA FOR FRU JENSEN
av Per Lillo Stenberg.
Regi: Karen Randers Pehrson.

OG VEGENE FALLER SÅ VIDE
av Gerh. Garatun-Tjeldstø
Regi: Anne Gullestad. (Skoleforestilling).

HAVET
av Edward Bond. Regi: Knut Thomassen.

BILLEMANN, BABY, BLOMSTEN OG BRUDEN
(Svensk gruppearbeid). Regi: Marianne Rolf.

FLUENE
av Jean-Paul Sartre. Regi: Otto Homlung.

Lille Scene:

William Shakespeare:

HELLIGTREKONGERSAFTEN
Regi: Sam Besekov.

REISEN TIL JULESTJERNEN
av Sverre Brandt. Regi: Erik Svendsen.
Eugene Ionesco:

DEN SKALLETE SANGERINNEN
og «SVINGEN» av Tankred Dorst.
Regi: Arne Thomas Olsen.

FOLK OG RØVERE I KARDEMOMMEBY
av Torbjørn Egner. Regi: Torbjørn Egner.

DET STIG AV HAV
av Tormod Skagestad.
Regi: Tormod Skagestad.

DET GODE MENNESKE FRA SEZUAN
av B. Brecht. Regi: Svein Erik Brodal.

DEN SPANSKE FLUE
av A. Bach. Regi: Jon-Lennart Mjøen.

KONG HERODES DEN STORE
av Connor Cruise O'Brian.
Regi: Elisabeth Bang.

KONGSEMNERNE
av H. Ibsen. Regi: Kjetil Bang-Hansen.

CATILINAS DRØM
Et gruppearbeid om H. Ibsens kvinneskikkelser.
Regi: Rønnaug Alten.

Rogaland Teater

Intimscenen:

«Teatret Vårt»

Oppsøkende:

av arbeidet innen det felles nordiske Kulturpolitiske området, spesielt hva angår teater. Det som venter på meg umiddelbart er arbeidet med en oppsetning av en islandsk klassiker, David Stefansson: DEN GYLNE PORTEN, en forestilling for Nasjonalteatrets 25-års jubileum.

TT – Vanskelig å arbeide med islandsk dramatik utenfor landets grenser?

SE – Selvfølgelig er det spennende å se hvordan publikum tar stoffet. Utover det er arbeidsoppgaven for meg helt ensartet: Å arbeide med hyggelige mennesker i et trivelig miljø.

Forestillingens scenograf.

BJØRN BJØRNSSON

Bjørn Bjørnsson har arbeidet i Islandsk Fjernsyn som scenograf fra starten av i 1966 og er nå sjef for dekorasjonsavdelingen der. Han har en lang rekke ulike produksjoner bak seg, og har deriblant vært ansvarlig for ett førtital skuespill.

Sammen med Sveinn Einarsson og Trøndelag Teaters Sølve Kern signerte han fjernsynsfilmen «Liv og lagnad i Brekkukot» av Halldor Laxness, som også tør være kjent for det norske TV-publikum.

Bjørn Bjørnsson har medvirket i et stort antall fjernsyns- og filmproduksjoner og dette er hans andre oppgave som teaterscenograf. Han har tidligere gjort scenografien til «Om 7 jenter» ved Nasjonalteatret i Reykjavik. Som talsmann for de islandske scenografer er han stekt opptatt av muligheten for et utvidet nordisk samarbeid innen kulturlivet, og det er derfor gledelig å kunne presentere ham for vårt publikum gjennom denne forestillingen.

TEPPER TIL LAVPRIS.

Besøk **Teppelageret på Øya**, der har de noe for enhver smak! Og rester til 1/2 pris! VELKOMMEN

FRYSESTRAKKE LINDSEY JENSEN
KJØBESSENSEN 1890 1111
189075055

Vi står så gjerne til tjeneste!

S TRONDOS